

Professionele leergemeenschappen als motor voor regionale samenwerking

In de regio Noordoost-Brabant wordt werk gemaakt van Sterk Techniekonderwijs. Twaalf vmbo-scholen, twee inmiddels bestuurlijk gefuseerde ROC's, acht scholen voor praktijkonderwijs, zeven scholen voor vso en bijna 400 bedrijven werken in de regio samen aan kwalitatief hoogstaand, dekkend en duurzaam techniekonderwijs.

DOOR EDITH VISSERS

Wie de regio Noordoost-Brabant bezoekt merkt het al snel: het is een economisch krachtige regio met een enorme arbeidsmarkt vraag op het gebied van techniek en technologie. Aan die arbeidsmarkt vraag moet wel tegemoet gekomen worden en samenwerking is hierbij het toverwoord. Sterk Techniekonderwijs¹ zet daarom, ook in Noordoost-Brabant, nadrukkelijk in op een regionale aanpak met name gebaseerd op onderling opgebouwde relaties en vertrouwen. Wie mee wil doen kan zich wenden tot één loket: het Techniek Loket. Het Loket beslaat een flink gebied: 's-Hertogenbosch, Uden, Meierijstad (Schijndel en Veghel), Oss, Zaltbommel, Waalwijk en Boxtel en alle kleinere kernen die zich hier ook bevinden. Maar een loket in de lucht brengen betekent nog niet dat samenwerken vanzelf gaat. De samenwerking en het benodigde ontwikkelwerk en het leren van en met elkaar moet georganiseerd worden, is de stellige overtuiging. Daarom is in de aanvraag van 2019 uitdrukkelijk opgenomen dat er gewerkt zal worden met professionele leergemeenschappen. Daarbij is ook benoemd dat de deelnemende scholen zich daaraan conformeren. Deelnemende docenten moeten tijd krijgen en een geschikt rooster zodat de leergemeenschappen daadwerkelijk kunnen gaan functioneren.

Boter bij de vis: iedereen beschikbaar op donderdagmiddag!

Het was geen sinecure. Met zoveel scholen bij elkaar valt het niet mee om een maximale beschikbaarheid van iedereen te garanderen. Maar uiteindelijk werd de knoop doorgehakt: de donderdagmiddag wordt de vaste middag voor de Professionele Leergemeenschappen. En nee, niet iedereen kan altijd aanwezig zijn, maar de schooldirecties committeren zich wel aan dit streven en zullen er ook alles voor doen om het te laten slagen.

En zo komt het dat zo'n 60 vmbo-docenten elke donderdagmiddag in de eigen school of in de PLG actief aan het werk zijn om zaken te ontwikkelen, te leren en elkaar te inspireren. Elke PLG komt per jaar ongeveer zes keer bij elkaar. De leergemeenschappen richten zich op:

- doorlopende leerroutes vmbo - mbo
- de nieuwe leerweg
- innovatie in en van de techniek en de didactiek in het beroepsgerichte onderwijs
- LOB en technologiepromotie in en met primair onderwijs en in onderbouw vmbo

- innovatie van het technisch onderwijs in vso
- innovatie van het technisch onderwijs in praktijkonderwijs.

Met name bij de PLG's gericht op innovatie en doorlopende leerroutes zijn verschillende mensen vanuit het mbo expliciet betrokken, ook om de kar mee te trekken.

Directies actief betrekken

Voor de uitvoering van het programma hebben de vmbo- en mbo-directeuren een projectgroep gevormd. De verantwoordelijkheid voor de aansturing van de PLG's is verdeeld onder zes vmbo-directeuren. Er is gekozen voor verantwoordelijken die ook in de lijnorganisatie van de school zijn gepositioneerd. Hiermee creëren we zo benodigde betrokkenheid van de directies in de scholen, niet alleen voor hun eigen school maar voor de regio als geheel.

Een regionale kalender: tijd en ruimte creëren

Elk schooljaar wordt er een overlegkalender opgesteld waarin voor iedereen zichtbaar is welke PLG wanneer bij elkaar komt. Hiermee voorkomen we het probleem van deelnemers die steeds agenda's moeten trekken om een volgende keer bij elkaar te komen. Op die donderdagmiddagen zijn docenten actief in een soort van docentenwerkplaatsen in de eigen school maar op jaarbasis ook zo'n zes keer per jaar met collega's van andere scholen die met dezelfde ontwikkeling bezig zijn, de PLG's dus.

Niet makkelijk

Tot zover de architectuur. En dan is het 19 oktober 2021: met zo'n 10 mensen uit de regio komen we bij elkaar. Er waren geluiden dat niet alle PLG's naar tevredenheid functioneerden. Er komt te weinig uit, wordt er gezegd. Deelnemers geven aan er niet veel te kunnen halen. Er zijn zelfs geluiden dat sommigen de PLG gaan ervaren als een 'verplicht overleg of een vergadering'. We nemen de geluiden serieus en na een gedegen analyse stellen we het volgende vast.

¹ Het ministerie van OCW, Stichting Platforms vmbo (SPV), Platform Talent voor Technologie (PTvT), zetten zich de komende jaren samen in voor Sterk Techniekonderwijs. Zij werken hierbij nauw samen met VNO-NCW, de Federatie Techniek, MKB-Nederland, Technische branches, Platform TL, MBO Raad, en de VO-raad. Zie ook: <https://www.sterkechniekonderwijs.nl>

Op de eerste plaats: de PLG heeft een regionale opdracht, maar datgene waar de PLG aan werkt moet in ieder geval vertaald kunnen worden naar de eigen praktijk op de eigen school. Het is dus belangrijk dat deelnemende docenten ook echt met een opdracht vanuit de eigen school aan de slag zijn. Voortvloeiend hieruit: men moeten intrinsiek gemotiveerd zijn om aan de slag te gaan. Deelname aan een PLG mag geen 'verplicht nummer' worden. De directie van een school moet goed kijken wie de juiste persoon binnen de school is om 'af te vaardigen' en moet ook bedding geven: de deelnemende docent staat er niet alleen voor.

En tot slot: scholen moeten de ruimte voelen om het onderwijs zo in te richten zoals ze het zelf willen. Geen eenheidsworst maar maatwerk.

Vanuit de drie landelijke ambities - duurzaam, dekkend en kwalitatief hoogstaand techniekonderwijs - en vanuit de thema's en activiteiten uit ons activiteitenplan hebben we in de loop van 2020 geprobeerd in deze geest verder te werken. Daarbij is ook een systeem ontwikkeld waarmee we op zowel regionaal als op schoolniveau onze voortgang mooi zichtbaar kunnen maken. Het structureert, maar het perkt niet in: het gevoel van ruimte en voortschrijdend inzicht en een zekere voorspelbaarheid moet behouden blijven.

De rol van de innovatoren

Jan-Willem van den Berg, directeur Baanderherencollege: "In de PLG Innovatie dachten we bij aanvang er goed aan te doen om iedereen mee te laten doen: de echte innovatoren binnen de school maar ook de docenten die hechten aan het vasthouden van het bekende, het traditionele. Daar zijn we van teruggekomen. Dat 'meetrekken van collega's' in het begin van een traject is een illusie. Daarom is de PLG voorlopig kleiner en maken vooral de innovatoren deel uit van de groep. Zij nemen het op zich om de innovatie dan in de eigen school weer aan te jagen." Die innovatie haal je ook en vooral buiten de school. Belangrijk aspect van de PLG's is dan ook: naar buiten, kijken wat er in de omgeving gebeurt en daar lering uit trekken. Als gevolg van corona stond dit een tijd onder druk maar gelukkig gaat het de goede kant op.

Eigen tempo en couleur locale

Elke school heeft zijn eigen agenda, uitgangspunten en visie. Die verkenning bij de start voelt soms stroperig. Niet elke school heeft dezelfde veranderkracht of de power om vernieuwingen te omarmen en daarmee aan de slag te gaan. Voor scholen die 'vooroplopen' kan het voelen alsof ze vooral veel moeten brengen, dat er weinig schot in zit en dat er nauwelijks 'gehaald' kan worden. Voor scholen die 'achterlopen' kan het voelen alsof ze gepusht worden zaken aan te pakken waar ze nog niet aan toe zijn. Het is van belang om de balans te vinden en de PLG zo in te richten dat de koplopers gewoon aan de slag gaan en dat de volgers daarvan profijt hebben en kunnen aanhaken in hun eigen tempo. Op die manier versterk je de hele regio. Een goede combinatie van ruimte voor de eigen school en richting vanuit de regio.

De toekomst

We gaan door met het werken in PLG's. Susan Timmermans, directeur vmbo van scholengemeenschap de Overlaat uit Waalwijk benoemt een

aantal winstpunten: "Het werken met PLG's zorgt voor een versterking van het onderlinge netwerk, het delen van kennis gaat makkelijker, als regio krijg je 'blinde vlekken in beeld' waar actie op gezet wordt, 'vele handen maken licht werk' en als regio krijg je met elkaar meer voor elkaar dan wanneer scholen eigenstandig werken."

Harm Deiman, directeur Elde College, zegt over zijn PLG Praktijkonderwijs het volgende: "De PLG heeft al een aantal mooie acties opgeleverd. Zo zijn, na het delen in het overleg, meerdere scholen begonnen met een technische toolkit Infento. Hierdoor kunnen leerlingen van het Praktijkonderwijs op een eenvoudige, uitdagende en veilige wijze kennis maken met techniek en technologie. Daarnaast hebben we elkaar echt weten te vinden, waardoor het concreet uitwerken van lesreeksen eenvoudig en sneller gaat."

Professionele leergemeenschappen zijn geen doel maar een middel. Bijvoorbeeld om de regionale samenwerking te versterken. En die regionale samenwerking zorgt voor beweging in het technisch onderwijs op de scholen. Daar gaat het om. Als je dat samen wilt doen, blijft de organisatie van deze ontmoetingen in de vorm van Professionele Leergemeenschappen naar mijn idee de motor voor een regio als lerende organisatie waar het techniekonderwijs niet stilstaat maar continu in beweging is. ●

► Edith Vissers is programmamanager Het Techniek Loket.

Handreikingen

Handreikingen of inspiratie-materiaal kunnen de ontwikkeling in een PLG een boost geven. Zoé ten Brink, projectleider Techniek Bossche Vakschool, maakte samen met de mensen uit de PLG gericht op doorstroom naar niveau 2/3 mbo een menukaart als inspiratiebron voor het opzetten van pilots. Docenten krijgen een beeld van wat ze kunnen oppakken en pilots komen op gang.